

djup. 72

Delvis
avskr. m
recept-
böcker?

De späda bladen av "näse" (brännmäla) (*Urtica
~~divica~~ divica*) blev anräddad en mycket god
soppa. Men även blad av Kummin (*carum
carvi*) vars frö blev krydda till bröd och ost,
svinnmäla (*chenopodium album*) ^{skål} ~~skål~~
(Äkrovädd) (*Erantia arvensis*) gräslök, (*allium
Schoenoprasum*) var användbart till soppa.
Till stuvning användes syte olika arter, (*Prunex
~~crispus~~ crispus*) (*Prunex crispus*) mfl. Vatarv
(*Stellaria media*) förut nämnda mälla, blad av
maskros. (*Taraxacum vulgare*) germa blandat.
Kumminrot ger god smak ätt soppa på kotsaker.
Mina föräldrar och deras samtida, talade om
sälghknopp, det innersta av Fallbark, renmona,
Forkat, mabet, och blandat med mjöl av säd
samt använt till bröd, det Forra året 1868—
1869, som benämndes det svåra året.
Även 1914—1918 kaffebriestens tid,

Äpple o. skivfrösa samt kottskall m.m. Till mjöl

användes roten av ^{sk. v. bokslotten} maskor, rostad och malen
som ersättning för kaffe. Även kåg, korn, veteblå
s.k. "knuta" som bakades av oxbröd deg, smår
som kaffeböror, med ägg, gräddes, och socker till
sprad, rostades och användes var för sig. Till kaffe
ersättning ^{Cikoria anv. till kaffe} Torkade blad av körbärsträd
och av hästhor (Tussilago Farfara) var ersättning
för köktobak. Kålmus rot (Acorus calamus) ersät-
ning för tuggtobak, smur. Tobak planterades
även, i förra seklet, av gubbarna själva.
Om svamp! Själva lärde jag mig under en
sjukhusvistelse 1918 att våra kännor, och använ-
da svamp. jag tror bestämt att inte någon
infödd då fanns i hela socknan, som använde
eller ville höra talas om svamp, som var ko
och maskamat, giftigt och odugligt till mens-
niskoföda, usch! Numera fins det en hel
del av de yngre, särskilt inflyttade som saular

många sorter av ätlig svamp. Vet inte om någon annan olägenhet med kor som åt svamp, än att de förrirrade sig i skogen, som förr betades, och ej kom hem i tid under sitt betande efter svamp. Det påstods även att mjölken smakade illa av svampen. Fluschamp kallades en giftig svamp som togs in i kuren, övergöts med rötmjölk, och satte så glugorna skulle äta ^{och} kött av den, vad jag kunde förstå inte vidare spektivt. Rökssvamp, kallades jesschamp, karlföhanssvamp, korchamp.

Malt till dricka, bereddtes i kornmen, av säd som brändes ut på "mältelon". (ett flak av hopfogade bräder) fuktades med vatten så att säden värmades och grodde, när säden var lagom grodd, fördes mallet (säden) till kasten för torkning. Det var nog att mätta och torra malt, måste utföras av rakknurig, så att det behöll sin lätta arom. Av korn blev bästa drickat, men även råg och havre, särskilt vaktshorn

användas, kunde med fördel blandas, vid bryggd.
maltet maldes i hemmen på hemkevarn som drog
för hand, och var nu färdigt till brygd. På botten av
bryggströten, (lasekaret) (försedd med hål och tapp,
på sidan nära botten) lades fört skalade snepinnar
två lager i kors, derpå en råghalm, och sedan
"mäskan" (det blötlagda maltnjöllet, bryddat med
humle och pomerans.) lagom mängd kokande
vatten (vört) skulle nu igenom "ströten", ju flera
gångar dess bättre dricka, uppkok malten varjegang.
Sedan vörten avkylts tillfördes gäst. Tappades efter
gästningen på slutet kärlet och var färdigt "spisöl" godt,
bättre, än det som nu allmänt användes från brygg-
gerierna. Om björklag malt och humle bryggdes
längre tillbaka ett godt dricka, Om värn då det gick
att tappa saften ur större björkar, beredd på
samma sätt som f.q. ett godt dricka, av ex-
hälften malt, vörten tillsat med hälften björklag

Enbärdricka, mogna enbär, (som då är blå) krossas och blandas med hälften ~~7~~ malt mot bär bryggas som följande nämnda — Ett annat enbärdricka är, avkok på enstrik med dess bär, men blir mindre malt och humle jemte något sirup, beredes som följande.

Humle-dricka, 6 "näva" (en handfull) humle 1 stop brun sirup. 30 kannor vatten kokas 7 timmar på sakt eld, vatten som avdunstar ersättes, avkyles hastigt och gästar. efter åtta dagar färdigt att använda, surnar ej; gammalt recept.

Mjöd, var en fin och dyrbär dryck.

Användes ej av allmogen, men väl på herregårdar och av förmögare. Vatten och honning, godt mat så många kannor vatten som skälpuad honning, kokas länge 2-3 timmar, avkyles långsamt, gäst tillättes, silas då det börjat gära, kryddor tillättes kikligt, citronskal pomeransesssa

och något brännvin, är lagen mustig och kraftig,
kan något kokt kallnat vatten tillsättas, gör stått
par dagar under omröring, innan den i slutet körl
flyttas till källare, efter tre veckor tappas på flaskor
som en vecka senare hartsas, och är färdigt. Dessa
senare drycker har ej på lång tid använts.

Kryddgårdar, kallades på orten, "Kallgård" (menade
Kallgård). Innehöll främst vitkål, kålrötter, morot,
palsternacka, ärtor, bonnabönor, Fimjan, Thymus
vulgaris, mikjan, (korvarkyddor) Koriol (Sylvestria
odorata) gräslök, vitlök, (Allium sativum).

Charlottenlök, persilja, dill, pepparrot, "jostlaka",
gamruldage grönsak till till stuvning, som jag
ej känner till. Anis, (Pimpinella anisum).

fänkål. (Foeniculum vulgare) (brödkryddor i)

Från Herrgårdarna, som fanns i var socken, och bestod
sig med egen Trädgårdsmäste, utgick småningom
alla möjliga grönsaker. Undervärdande Fog till vara i
avskäde planter sticklingar och frö, 6

Även blommor hade länge sin plats i "Kallgården"
 Salvia, (Varticiiläta) Lavendel, Isop, himmelskt
 krus. (Kruansyuta) perenna. rätt hög, väluktande
 krukaiga blad. bl. i. fl. i toppen, gula oansliga &
 avrod liten väluktande buske, enkel. Ringla-
 blomma (Calandula officinalis) "Tyska Topplar",
 Stormhatt, (Aconitum variegatum) bondpion
 (officinalis fl. pl.) Skärslilja. (Skärslilja. Treis)
 Låg blå. brustet hjerta. (Löftmanthjerta) Disleyka
 Spectabilis) akleja, (Aquilgia vulgaris) Vallmo
 (papaver) "blåklint" (Centauria Cyanus) Rödklint
 (Centauria facia) frisk och pingstliljor (Narcissus)
 Kännegräs, (Phalaris arundinacea colorata) Bergina
 gul och röd, (Gorgon) malört, (Asteriskium ~~ma~~)
 Humlegården, var på an-plats, behövde sig grävas
 upp ofta. humla (Humulus Lupulus) Vid skörden
 togo humlestängerna bort, till följande vår, platsen
 gödslades och belades med tis, för att hålla ogräset borta

Brännvin på malört (*Artemisia absinthium*) var mycket vanligt, bra för ont i magen, såväl som avkok på malört, för samma åkomma.

Johannesört (*Hypericum maculatum*) förvordad på flaskor var i slogs brännvin, var blodstillande och läkande, användes till sår. "Vittlock", vitsippa (*Anemone nemorosa*) användes på samma sätt med brännvin, för brännskada. De johannesörten blomknoppar färgades brännvin rött. Rölleka, "säriläk" (*Asiella milkolium*) på brännvin var magmedicin, (botade görasten åttio) växten stöttes och lades på sår som salva. Camforts brännvin, gick inte fattar, användes utvärtes mot värk. Gallan på svinlever, togs till vaka vid slagten, stoppades i flaskor, påslogs brännvin, gick det för sig nu även på tag i lever av lake, lades denna på samma flaskor, och var ett ypperligt medel till utvärtes bruk av färlskada (särare frost.)

Beska droppar. var magstärkande, bereddades av
brännvin på örter, pattentklöver, (Menyanthes Trefo-
liata) Calmusrot, (Acorus Calamus) malörtstamopp,
kanelstopp, vit kanel, galgurot, gatannarot, qvassia,
kardbensedik, röd sandel, ställes på varm
plata, efter en månad färdigt till användning.
Skärar togs även till s.k. "beskar" som bjöds
på, minst 30 droppar av ovannämnda till varje
sup - säkert värderat av storsupare - (känn
eftill andra namn på örtarna) - fanns att köpa på apotek.
Att det lades porer skvatturum el. d. på öl
är mycket möjligt, men det känner jag ej till.
Med "gautiariska" (hopbundet gautiaris) och sand,
skurades golven på så vis, att den skurades fram och åter
förde risken med fötterna, spölides, det blev vita gula
och god lukt i stugan. Till lampglas flaskor o. s. använ-
des råa potatisbitar sand eller salt (grovt) mot mal
användes malört bland kläderna mot loppor
porer. 9

annat medel mot mal. Kampertaprit, lavendelolja, enbärs-
olja, Ryaläder, spånor av cedertä, lägges eller stänks
i klädsb. gard. o. kläder - mot loppor. smält
skållas med kokhet vatten, blandas med oxgalla,
rum o. sängar bestänkas härmed, lopporna flyta, d-
lar döer medel mot vägglösa - järnr. (stöt) skedvatten,
färgalla, Terpentingolja, härmed bestrykes plåten
för vägglösa - eller järnr. oxgalla, osläkt kalk
kokande vatten - eller Tabladillgrö o. råpa, sän-
gar och väggar bestrykas - Mot flugor, köderkum
groassia, kokas med vatten blandas med något rodn
slås på flata tallrikar, flugorna äta och dö - Fä-
möbler bevarade för flugsmuts, bakvidan bestrykes
med ren lagorolja, eller med vatten vari purpölök
lagat - flugorna skyr lukten - Mot råttor. 2 delar
osläkt kalk, eller sement, 1 del mjöl, 1 del socker, några
droppar rosenholtsolja, blandas, vatten tillgängligt för o.
som ska döer, koka i råttvål med fjung (*Erica Vulgaris*)
och råttor flyr - Kanja? 10

Med huvudlös, och utslag i huvudet som triades till
sammans, användes avkok på "lusalummar"
(*Lycopodium Selago. l. ?*) en ätt hög vild växt, växt
i god djupa svartmylla angamark vid vattendrag
har vitgula stora blomspisar, liknar mycket
(*Spiraea arvensis*). Färgning.

"Pesseblätt" (pottblätt) frisk mammillourin, helat efter yngre
samlas, får stå väl övertäckt på varmt ställe så den
håller ljum, så mycket urin så att färggodset ej kom-
mer att ligga trångt, Efter 3-4 dagar skummas och av-
hållas det klara, bottenutsat kastas bort, Till 1 skålpund
f. g. Fäges en fjärdedels o. Färs Indigo (färs på apotek)
finstöker, lägges i en glas linneduk, kramas ett par
gångar dagligen. Efter 3-4 dagar lägges litet garn några
timmar till prov, när garnet är grönt i kärlet och
blätt i luften, är soppan färdig, i annat fall får den
stå längre. Färgg. bör vid iläggningen bli riktigt ge-
nomvatt, får ligga en dag, då det utkramas skakas för
hänge i fria luften

1 Timma. Under tiden uppvärms färgen till cirka 37 gr., genom att färgkärlet sättes i en kalla varmt vatten, färgg. lägges ånyo, detta upprepas, 1-2 gånger dag. Tills färgg. blivit så mörkt man önskar det, skjöljes först i "klarad" urin, varpfers det tvätas, och skjöljes i flera såpvatten och utdustas nog, går på lin, ylle och bomull, färgen ~~hålls~~ fullkomligt äkta. Provpärg på lin o. bomull. Jernvitriol, en gemyddel av garnets (färgg.) vikt, något mindre potaska, jernv. löses i så mycket vatten att det väl täcker garnet. Får stå över natten, värms sedan till ~~handvärm~~ varmt (hålla handen i utan att bränna) då lägges garnet där ligger tills lagen blir kall, vändes under tiden. I en an. kittel slår vatten samma mängd, deri löses potaskan. Uppvärmes som förg. garnet vrider upp ur vitriollösningen, lägges i potaskelösningen, får kvarligga, tills garnet är mörkt grönsaktigt, vrider, skakas, hänges att torka, antagur rostgult färg. Förfallet för potaska beräknat av god björkaska användas 12

Grönqult. med "kunnahäs" (*Anthriscus silvestris*)
 Stjekar och blad, innan växten gått i blom. 1 kg. kokas
 1 timme, soppan silas, 35 gr. alun tillägger, 250 gr. garn,
 eller tyg (gult) lägges på, kokas 1 timme, i färgbadet, upp-
 taget, sköljes i vatten, och torkas, är färdigt. Grönqult
 med allö, klubb-al (*Alnus glutinosa*) löv kokas som föreg.
 Under tiden löses 32 gr. alun i kokhet vatten, som hålles
 varmt, vari färggodset (250 gr. gult) betas, som det kokas,
 d. v. s. får bli riktigt genomdränkt och får ligga kvar en stund
 i den varma alunlösningen. Varefter färgg. kokas i soppan
 av löv högst 1 timme. Sköljes, torkas. Gulbrunt med al-
 bark, 2 kg. al bark, hackas små, blötlägges i rikligt vatten
 1 dygn, kokas med mycket vatten, 3-4 Tim. soppan silas, 250 gr.
 gult. bet. som föreg. kok. 1 Tim. Sköljes f. Guldgult
 med äplebark, 250 gr. äplebark, betas som föreg. kokas
 2 Tim. färgg. 250 gr. bet. kokas 1 Tim. med mera bark
 blir färgen mörkare. Grönqult, med björklöv, 1 kg. friskt löv,
 eller, 500 gr. fäst, kokas 1 Tim. 32 gr. alun, idne i soppan

250 gr. vatt färgg. kokas ånyo 1 Tim. Skjöl. Tor. = Röd gult
med björklör, behandlas som föreg. men i stället för att
skj. före torrk. Torrkas det genast, och lägges sedan fort, i en
lut, av god aska, eller ännu bättre, pottaska, några timmar.
Skjöl. Tor. = Gråviolsten. björklör. 600 gr Torr bark hackas
smått, blötl. 1 dag, kokas 1-2 Tim. 15 gr. "Skoschvärta"
(jarnvitriol) lös. i färgg. färgg. kokas $\frac{1}{2}$ Tim. Grått med
bark av Ek = färgas på samma sätt, något längre koktid =
Grå gult med "mjölkärskia" (*Arctostaphylos uva-ursi*) hackas
kokas, 3 Tim. färg. ylle eller bom. betri alun. kokas 1 Tim. Skjöl.
Tor. = Persedagrönt med "mjölön" behandlas som föreg.
alun tillsättes färgsoppan, vatt, färgg. kokas $\frac{1}{2}$ Tim. upptages
jarnvitriol tillsättes, kokas ytterligare $\frac{1}{2}$ Tim. Sk. f.
Ljusåtturunt, med häggbark (*Pernus Padus*) 1-2 kg. bereds
på sätt som föreg. kokas 2 Tim. i den silade soppan, ilägges det
i alun bet. färgg. kokas 1 Tim. blir mörkare om det Torrkas
utan att skjöl. kokas i ny soppa 1 Timme, lägges samma i
kall lut av aska några Tim. erhålles vackert chokoladbrun
färg

Bronsbrunt med bark av brakal. (*Rhamnus Frangula*)
 hack. ^{blöt, lägg} Kok. 3 tim. alun tillsättes, soppan, färgg. lägges fort därefter
 att koka 1 tim. vid längre kokning, mörkare. Om färgat
 enligt föreg. genast lägges i kallt ett par timmar, erhålls
 vackert tegelröd färg. Bronsgult med ljung (*Calluna*
vulgaris) den hackade lj. kokas länge, färgg. bet. i alun.
 Olivgrönt med ljung, frisk blommande lj. hackas kokas
 i järngryta. färgg. bet i alun, kokas 1-2 tim. önskas
 mörkare. f. tillsättes något järnvitriol. Gröngrått med
 ängsryka, (*Bumex Acetosa*) syran 4 gånger färgg. vikt, kokas
 i järngryta, får stå kvar 2 dygn (inga kemikalier) kokas
 2 tim. med färgg. som får ligga till att kalnat.
 "Stenmossabrunt." Mörkgrå lava på gamla stengrdesgårdar
 och stenkors som ligger öppet (ej i skog) lavan ritter hårt, får
 skrapas av med eggjern. färgg. (endast ylle) kokas till-
 sammans, var för sig (mycket mossa) ljusbrunt erhålls utan
 kemikalier. mörkare med alun. eller, vitriol. mycket
 vackert och hållbar färg. Kan ej skadas av sol eller väta

skall bomulsgarn färgas bör detta gört urkokas i rent vatten
 och postrar dubbelt kraftig färgloppa mot yta. Kemikalier
 lägges direkt i färgen. limgarn gör även bra utfärga. —
 Med "Brasilja och galläppl" (Svartfärg) har dock färgats i hem-
 men, mycket garn till vadmal, och hemvärida tyger till
 kläder åt hela familjen (om bortlagt). Det aldrig äldsta jag
 hört talas om, men ej vidare känner till (i hemfärgning)
 var gyltja (dyfjord) från "Schwätersäsbäcken". Ett mindre
 vattindrag på Kronodomenen Torp i Brädayd. — Samma
 gyltja, (från samma plats) användes till gyltjebad, (mot
 Reumatisk värk), vid ^{i slottet 1809} Torsheda badinrättning. (nu
 nedlagd). — Jag tror att färgen med Schwätersä
 blev snärt, kanske var den bekun? Ett ut jag bestämt
 den har använts till färgning. — Päckägg, har mig orten
 ligt här på orten ej färgats förrän i nuvarande tid.
 Prydnadsblommor, som jag i föreg. placat i Hallgarn
 förskom i trädgården. jämte andra som kom till efter
 hand. Lupin, flera färgar, Piddarsporre (Delphinium)
 många variationer

Guldris, (*Solidago aspera*) Höstblox (*hybrida decussata*)
 Borstnejlika, *Dianthus barbatus* Biskopsmössa,
 (*Digitalis purpurea, gloriosa*) Förgät mig ej (*myosotis*
apensis) m. fl. Och med tiden alla möjliga, Trädgårdar
 na är särskilt vid denna hemman mycket välskötta &
 Det har ju även för Tidigare funnits blommor (buskar
 i trädgården grönst. Lysen, vita och blå. Snöbärskusken.
 Fläder, (*Sambucus nigra*) Käckspirea (*Salicifolia*) Tibast.
 (*Daphne Oleaereum*) Hagtorn till häck, blomm. (Karusen p. l.)
 Lonicera Caprifolium. Snöbollskusken, (*Viburnum opulus*)
 samt de gamla "Törn, och Trärossena" (gammal växt, roser) &
 numera planteras en massa vackra bl. busk. på vår ort &
 Så långa jag minns har det varit vanligt med blommor
 i kruka (fönsterträ) inomhus. Myrtan, Nerium, kal-
 lades även Rosenlaga, (*Oleander*) Taxania (trädet som
 förde lycka med sig) tyska gossen o. tyska tösan (*Petalotis*)
 Bekamner & Lept i glas (*Petunier*) Calla. (*ethiopica*)
 Agapanthus Umbellatus. Kristi bloddroppar (*Fuchsia*)
 Bytt me om du kan. (cactus)

Roskurna blommor var ej vanligt i vardagen.
Till festliga Tillfällen pyntades dem med sommartid. Färdig
planterade blommor som man hade sjölv, eller kom
över hos grannen gratis, lön fans ju till den öppna
spisen och i birst på plant. blom. Fogs de vackraste
av vilda in, gula blom. stod ej högt i kurs. Lön
var vanligt till och med på golvet, det luktede godt.
Det var förr, inte alls vanligt bland almogen att uppvakta
på födelse. el. märkesdagar med bl. Möjligen en gåva
till en god vän i särskilt fall, ex. som tack för en vänlig-
het eller hjälp. eller till barnen som uppmuntran.
Tvåda fallen hette en myllsack. Till de minsta räkte
25 öre. Ett stycke in på 1900. 20 eller 30 fäst, Förr jag
födelsedagsfirandet Fogs fort, och är nu i högsta grad
vanligt. Vid alla möjliga Tillfällen upvaktas nu med
bl. När folk födas, dör, på sjukbädden, examen, konfirman-
förlovar, giftas, födelse o. ⁱⁿ ^{mors o. fusk dot} namnsdag, avlämnas flytta m m m m.
Vist är detta roligt. En glädje även för blomster-
färsare!

ett märke vid flagt ^{ACC. N:R} M.11850 ^{sedjuret falla, höra}
 spritt och läten var ^{farligt för grodd}

FOLKLIVS-
 ARKIVET
 LUND

Fallaundersöt, var morspel (modern rådd, upprörd, under grodden)
 av djur eller dyligt, blod på en och berett av sådant djur, togs
 in av den sjuke. Rött, att efter bördan av en "katta", avättad
 och intagen, är oerhålligt medel - avkok på blom. o. blad
 av lind (Filia Vulgaris) eller Brännäsla (Urtica dioica) an-
 vändes i "Hockra", ~~Sot~~ ^{Skvalorgras} ~~Sot~~ ^{Skvalorgras} (Pedum palustre)
 användes frisk eller torkad kokat i vatten, bästa med
 mot kalsondaka och förkyllning till gurgling, och pain
 av, samma användes utvärtes, mot utslag och skabb (skin)
 mot kikhosta ~~an~~ intogs Stomjolk, samt sirup kokad
 på vitlök (Allium sativum) rå och avkok på vitlök
 bra mot mags i magen. Bästa medel mot hosta kasket
 katers, var hästhovsört, ört namnet hosthävört. (Tussilago farfara)
 till utvär. br. användes bla. mot anrigts kor, bölder, sotvar
 kokok på "vita kransar" Rökka (Achillea millefolium) friska
 eller torkade, hela växten, var bra för att ont invärtes, blodru-
 nande. utvärtes till bölder och sår - Fläder (Sambucus nigra)
 blom. Torrk. o. fr. avk. till gurgling, intaget vettidri. lindrigt
 avföringm. bären torkade, utvärtes mot diarr. blom. o. bl.

kört o pålagt bra mot sårulster o. infektion. — Av "anisfrö"
 (*Pimpinella anisum*) laktrits o. kändissocker, något vatten kokad
 droppar, prägliga mot hosta. — Tugga anis bortfog bicka. — Bad
 i bysklöre, (*Betula verrucosa*) med. mot reumatism. Patienten
 bäddades ^{med} i löa (friskt) överhöjdes med täcke, och kom i svett
 ring, fick ligga några Tim. eller en natt. — Och blev frisk, säga det
 dekokt på blöf, verksamt mot utslag med klåda, endel an-
 dek. tages in. — Fotbad i så varmt vatten som möjligt, vid
 knödrärs sjukty. illamående, ett gammalt beprö. med. Maskros
 (*Taraxacum vulgare*) blommosblad o. rot. med. mot den förr
 så vanliga blekroten. förfäres färsk eller förkatt. Spetsgroblad
 (*Plantago lanceolata*) är det bästa av groblad, på sår, när vidan
 drar ut det onda, den släta sidan läker, verkar även mot bi-
 och getingstyggn. — Ögontröst (*Euprasia officinalis*) med
 dekokt av bladen baddas ögonont (*katarer* ^{eller}) (akkok på
 blåbärsklad (*Vaccinium uliginosum*) "kolikvintäple" (pans
 på apotek) kraftigt medel mot förstoppning. — Likaså
 "brakalsbark" (*Rhamnus Frangula*) Bömbär fr. el. för.
 1-2. om dagen, verksamt mot gulkot. — Torra blåbär mot diarri

Vid förkyllning, ont i halsen, allmänt illamående, så att sängen
intogs, en av de otagarna strumporna, beströddes med
stora kamfer, virades om om halsen, dötterna smordes med
varm fåratalg, lite talg i varmt vatten intogs. När patienten
liggande o. det onda spred sig till bröstet, lades smörduk på
osaltat smör på en linneklud (stor nog över br.) varpå stänktes
något Terpentin, ^{som dag} gylla (över i honungsvatten eller te på förut
nämnda örter, något varmt, vad som fanns, Lognac, kaffegökar,
spansk fluga i mackor vid huvudvärk, eller riven pepparkot.
Trogdpäsar om halsen, innehåll. Förhad Förläta o. Komomili
(Matricaria chamomilla) Värmd säd, varma geytlock, lades
på det onda. "Pisskrivet," var den ~~svåraste~~ svåraste av magsjuk-
domar, värma och laxermedel användes härnäst.
Aderlåtning ^{för} av kräftiga personer. Blodiglar, mot långvarig
tandvärk med svullnad, mot örfrys, o. kulnad. Ig.
drog ut det onda. Iglar fanns i ^{gölar} gölar. (ortensandling i molnar)
(sällsynt.) Fånga dem, gick så till. Sätta sig på gölens kant
med bara ben i vattnet. Iglar högg sig fast, ~~sladdades~~
på flaskor med vatten,

sin mormor berättade, hur hon blev i 40 års åldern
sängliggande sjuk i 18 veckor, käftlös o. svar hosta.
En gammal bondmora (minns inte namnet) underhöll, morm.
med & drökt av tre örter. "Bäckbäla" (vattenkåpor)
(*Menyanthes trifoliata*) "Ärpris" (*Veronica officinalis*)
"Bröckkä" (*Achillea millefolium*). En duktig gammal, som
utan Bröntgen eller andra hjälpm. kunde förklara för morm.
så hon all sin tid trodde det. Att sjukdomen var lunga-
hosta, att hon hostade upp sina lungor, och av konst-
handlingen väkte det nya. Efter 18 veckor kom morm.
upp, blev frisk och stark, lönde tillä hon var 88 år.
och ingen i fam. fick efter henne farlig hosta.
"Hållskärsbusken" Skogsolvan (*Viburnum Opulus*) dess
bär, färsk, Fok. eller i brännvin, var det bästa medel mot
håll o. stygn. Prökar man lades på bär, för att stilla blödning
likaså spindkär, Smärre sår o. skrubbsår som barn o. äldre
sick i lek o. arbete, övergöts med urin, "Pissa på st". det
var kēpet, enkelt o. effektivt. Samma metod på myg
vägar och myg, myglgäster på bikupor.

Medel mot lungrot. Kelolunga varur efter slakten, sty. kok.
med vatten o. 1 st. kandisocker i skitet kärk, får sjelverinarna
buteljivas, k. 1 matsked 3 gång. dagl. Till maten e annat iöti
kokat kumprö, intag. getmjölk i dieten e Mot guls. o. gallsten
intagas hästspilling i mjölk. pästas försklassigt e gottala
gummor, sade sig ha out av "mosan" (liom.) kokt gröt med
en handfull kumprö, (Carum carvi) förtärd, var
botem. För all bälder, var varma grötur (keletankprö) pålagt, det
sj. st. hjälper e Barn fick ofta utslag i håret (skakek) smittsam
e svärte när alla botem. misslyckats, återstod beckhätta.
Hjockt bech' breddes över det onda, dock så att håret, som inte
fick vara för kort, var över becket, när viss tid gått, skulle
beckret avlägnas, gick så till, att pat. plac. på en stol eller bord,
ett starkt snöre, bands i håret, som var ovan becket, och uppi i taket
(glad ej i brast hår) så togs fotstödet undan, och det arna livet häng-
i håret. tills k. o. k. släppte huvudet, oftast svimmade ofret e jag
har inte sett detta e numera jag har sett personer kala, eller med
peruk (följd av beckhätta), Och i mina föräldrars tid, var sådant
förskräckande vanligt e Treissa fall, värt k. ut igen, var såklart e

Ombunkre mot ormbett, det har jag aldrig hört. Till såriga smår,
ans. "själsmorja", (kokt gräddt med örter) mot blodpias "hod
kor, blodrot, (*Potentilla erecta*) Då en ko ej rissade (brunat) eller
blev med kals, var föreskriften medel att slaga nötter, som kit-
tades i jorden, oftast vid nyodling, storleks en liten valnöt, kal-
dades "joräpple". Kännes ej, att roten av natviol hadde någon
verkan, men det var något mycketiskt med väten, kallades
av de gamla "Herrns händer". Vät ej heller om bär eller växter
som föterfördrivningsm. I dyl. fall följde på Tärnst. kvickkibon,
arsenick. Mot smittosam sj. kökades med euris, ^{ell} plac. i rum
men. Attika på örter, laurdel, malört, salvia, krusmynta, kalmusrot,
pimpinella, camfer. inandas av den sjuke, stänkes i rummet, värda-
re gurglar o. bestänkte sig dermed. Karbololja på samma sätt.
Midrommehaften användes på alla sätt mot allt ont. Mot osund
skämd luft, kökades med linnesträvor. Känner ej till något
av växter man bär på sig, som skydd mot sjukd. eller annat ont
(Stål skg. mot trollen). Kärleksörten (*Sedum Thelyphium*) sattes
ett par i någon sprunga i tapet, midrommarnatten, g.c. poj. namn
skreds bredvid, drog blommarne mot varandra, betydde det giftermål

Kloka gubbar! I Kulltorp hade vi "Starken" (Lorentz Stark),
född 1827, knäckt, utbildad vid sjukvården. Han spjälkade ben
brött, stöd av trä lades omkring brottet och förbands. Han
öppnade äder med "Snäppars" (på armen). Koppade med
koppsjern och kopparglas i ryggen, mot ryggsår. Förband iår
och öppnade bölder, tvättade med karbololja o. blyvatten, tillhåll
de höll från apoteket, jernsplåster, bachelisalva, och blysalva mot
ros. Öppskoldade mot värk, gaminaplå. mot Fandörk (lades bakom
örat) Prinsens droppar, Hoffmans hjertstyrkande, Tillmans, för
magen, ammoniac o. skedvatten, att droppa i tänderna vid tand-
jerna koppar mot blekrot. Tog ut tänder med Fandnyckel.
Rekommenderade, såmlade torkade och kokte örter som jag
i det föregående nämnde, (inste alla men delvis dessa) biten
av kokat ägg, på ont i ögonen. Ingen vidskeppelse! Doktor
ät flera socknar, arvodet oftast 25 öre c. En annan, i ordets
fulla bemärkelse klok gubbe, var David i By, Västbo
socken i Västbo (vet inget tillnamn). Om han "spjälkat"
berst haltade inte ägaren. Hjelp och god råd fick all.